

## V sredo in saboto

izhaja in velja:

|               |               |
|---------------|---------------|
| Za celo leto  | 6 for. 20 kr. |
| " pol leta    | 3 " 30 "      |
| " četert leta | 1 " 70 "      |
| " mesec       | — " 60 "      |

Po pošti:

|               |               |
|---------------|---------------|
| Za celo leto  | 7 for. 50 kr. |
| " pol leta    | 3 " 80 "      |
| " četert leta | 2 " — "       |
| " mesec       | — " 70 "      |

# SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

## Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 52.

V Celovcu v saboto 30. junija 1866.

Tečaj II.

## VABILO.

Kolo časa se hitro vrti, spet je pol leta pri kraju in s koncem tega meseca nastaja spet doba novega naročevanja. Zatorej vse č. gg. naročnike, kateri so se za prvo polletje l. 1866 bili naročili, prijazno vabimo in lepo prosimo, naj svojo naročbo ponovijo tudi za prihodnji in vsaj do konca tekočega meseca pošljejo v frankiranih pismih naročnino svojo. Imenitni, zelo imenitni časi stojé nam pred durmi: znotrež se naša država snuje in uravnjuje po novih pravilih, po pravilih septemberskega manifesta, — zunej nam žuga kervava vojska od več strani. Vse tudi nam Slovincem sega do živega, — zatorej pa tudi noben slovensk rodoljub ne more biti brez časnika. Slovensk rodoljub si bode pa naročeval in tako podpiral pred vsem drugim slovenske časnike, med ktere spada tudi naš „Slovenec.“

Veseli nas in serčno se zahvaljujemo, da najde časnik naš toliko prijatelov in podpornikov med Slovenci po vseh deželah naših, — pa tudi povedati moramo, da ne gledamo niti na trud niti na čas niti na denar, da le svoj časnik vredujemo, da spolnuje dolžnosti svoje.

Vsak list donáša izviren vvodni ali podučni članek, — dalje več dopisov iz vseh pokrajin, po katerih se glasi mili naš jezik slovenski, — tudi raznih novic, posebno o vojskinih zadevah, polno torbico, — slednjič še zanimivih drobtinc mnogoverstne baže, — z eno besedo: „Slovenec“ je tako vredovan, da ni treba nikomur zraven njega še imeti in plačevati kakega družega časnika: kdor „Slovenca“ prebira, zve vse, kar se po svetu godi, — in vse to pripoveduje „Slovenec“ v tako domačej besedi, da jo lahko razumeva vsak tudi najpriprostejši človek, pa za tako nizko ceno, da jo premore vsak tudi najbornejši kmetič.

Znano je tudi našim gg. naročnikom, da se deržimo zlatih besed: „Vsakemu svoje“, — ne dražimo nobenega naroda in ne kratimo nikomur njegovih pravic, pa tudi terdno stojimo za Slovence in branimo njihove pravice, naj si bodi tudi marsikomu neljubo in neprijetno. Mi ne gledamo na osebo, gledamo le na reč samo, pravica paretica naj se godi in sliši navzgor in navzdol, ako ravno se tudi nad nami spolnuje stari pregovor: „Kdor resnico gode, dobi gosli za ušesa“, — ljudje, katerim je pravica in resnica črez vse, nas vendar ne bojo zapustili. In takih ljudi je — hvala Bogu! — dosti med nami Slovenci. Zatorej nastopimo polni upanja in veselja drugo polletje, pričakovaje od vseh strani denarne in duševne podpore.

Gospodje dopisovalci in pomaganci, ne zapustite nas in naznanujte nam pridno in hitro, kar se po naših krajih godi bolj imenitnega! Vi pa, gospodje naročniki, ostanite nam zvesti vi sami in prizadevajte si, o pravih priložnostih svojim prijatelom in sosedom priporočevati „Slovenca“ in najemati novih naročnikov. Tako bode število dopisovalcev in naročnikov narastlo pa mo-

rebiti že s prihodnjim mesecem nastopi tista srečna doba, da moremo „Slovenca“ na svitlo dajati trikrat na teden, kar bi nam bilo najslajše eselje in najobilniše plačilo za vse žertve in sitnosti naše.

Slovenci! v svojih rokah imate „Slovenca“, deželni vaši zbori malo marajo za vas in pravice vaše, — nemški časniki imajo večidel le grenkih, terdih in lažljivih besedi za vas: „Slovenec“ pa je in bode čisto vaš prijatelj, varh in zagovornik! Vreden je vaše prijaznosti in podpore.

Zatorej slovenski rodoljubi, pomagajte! „Slovenec“ velja za pol leta po pošti 3 gld. 80 kr. za četert leta 2 gld.

V Celovcu 13. junija 1866.

Vredništvo.

## Kaj se že vse Lahom sanja!

V seji, ktero je imel v začetku tega meseca znanstveni zavod „istituto Lombardo di scienze e lettere“ v Milanu, govoril je neki profesor Amato Amati — kakor piše laška „Perseveranza“ — o izhodnjih mejah Italije. Skušal je dokazati, da izhodnja meja Italije ni na Soči, kakor trdijo to avstrijski časnikarji, temuč da se ona mora preložiti znanstveno in djansko na julske planine. Vsa dežela med koroškimi in juskimi planinami da geografično spada k Italiji. Gosp. prof. je dokazoval dalje strategično važnost julskih planin in istrijskih luk za italijansko kraljestvo, ktero bi brez njih bilo popolnoma odkrito od te strani. Omenja tudi krajepisna imena ter očita avstrijski vladi, da je ona imena nalašč ponemčevala (!), da bi s tem italijansko narodnost (!) dežele v dvom stavila. Dalje predlaga, naj skrbi zavod za to, da se na mednarodnih kongresih in v drugih znanstvenih shodih izhodnja meja italijanska na tanko določi; pod Avstrijo spadajoče laške zemlje, namreč Venecija, Istrija in Tridentinsko naj se za prihodnje imenujejo skupno „la Venezia.“ Slednjič predlaga, naj skrbi zaradi zato, da se popravijo na zemljevidih spačena imena istrskih krajev. — Zavod bode dal natisniti to delo prof. Amati-ja. Za drugo bodo pa menda že skrbeli avstrijski topovi, pravi „Triest. Ztg.“, iz ktere smo to posneli. — Iz vsega tega jasno sprevidimo, kako skušajo Lah vedno bolj razširiti Italijo, ter da tudi skrbé za to, da pridejo take njih sanjarije med ljudi. Lah je hitre krvi in kmalu bode verjel, da ravno tako mora biti in nič drugači, nasledek vsega tega pa bode ta, da ne bode še tako hitro miru. Koliko se je, skorej bi človek rekel, trudila prejšnja vlada, da si je izgojila po Dalmaciji, Istri in po Goriskem isti laški element, na kterege se Italijani zdaj tolikanj opirajo, da bi dokazali laško narodnost vseh teh dežel! Slovanski vedno zvesti narod pa je moral biti v lastnej domovini sužen in podložen oholim ptujcem in renegatom. — Žalosten ob enem pa tudi nevaren sad je obrodila ta kratkovidna politika za celo Avstrijo. Po teh sanjarijah trpeli bi posebno mi Slovenci prav občutno, odtrgala bi nam Italija namreč razun gori-

ških Slovencev tudi še velik kos kranjske dežele in tako raztrgala naš že tako razcepljeni narod popolnoma. Bog nas obvaruj te nesreče, to bi bil naš gotovi pogin!

Vlada naša naj bi vendar spoznala veliko nevarnost, ktera ji preti od te strani, ter naj bi si stavila najcenejši, pa vendar najmočnejši in najnaravniši jez v zvestih srcih vedno nji vdanih Slovanov. Naj jim da vendar že enkrat, kar jim gre po naravnih postavah, naj se ozira na element, kteri ji je bil in ji bo zvest v najvišjih časih in nikdar ni oskrnil z najmanjšo pregreho svoje zvestobe, akoravno je ona za njega tako malo skrbela. Skrajni čas je, da previdijo to naši vladini možje! Ako že tega ne storé iz hvaležnosti in spoznanja do Slovanov, storiti morajo zaradi občnega interesa cele Avstrije, ker dosedanja politika gojila si je gada na prsih. Glede na blagor primorskih Slovanov in glede na varnost cele Avstrije kličemo: Videant consules! Naj ne ostane ta naš glas, nam in Avstriji v pogubo, — glas vpijočega v puščavi! A. B.

## Dežele notranje-avstrijske.

**Iz Celovca.** (Zmage; homatije; ravnopravnost; bar. Silbernagl; borovško orožje). V terek zvečer je bilo vse černo ljudi okoli hiše deželne vlade, kjer se nabijajo telegrami. Raznesel se je bil glas po mestu, da so važne novice došle iz severnega bojišča. In res ob 6tih smo brali, da so naši Pruse popolnoma zmagali. Celo mesto je že zavoljo zmage pri Kustoci bilo židane volje, — pa še večje je veselje bilo danes, da so pruski sirovi bahachi bili podjani. Vojska se je torej na obeh straneh srečno in slavno začela, — upamo, da se bode ravno tako tudi končala. Poterdilo se bo, kar smo djali, da je Avstrija sama brez vse tuje pomoči kos obema sovražnikoma. Omilovanja vredno je to, da so se vojske bile na naše zemlji in da so naši kraji in prebivalci veliko škode terpeli, — na unej strani je pa tudi dobro, da nihče ne bode Avstrije mogel obdolžiti, da je ona vojsko začela: Talijan in Prus, oba sta vderla na našo zemljo! — Med tem ko se vojskine zadeve tako veselo in lepo razvijajo, kažejo se pa drugod nove homatije. Madjari so zdaj očitno — v deželnem zboru in po svojih časnikih jeli se potezati za dualizem in bi se tako radi združili s tistimi Nemci, ki svoje oči vpirajo v slavni Frankobrod. Že leta 1848 so Madjari in Nemci se zvezali v ta namen, naj se Avstrija razterga na dva kosa, in eden naj gre v Frankobrod, drugi pa v Pešto. Zgodovina uči, komu na dobiček so tako potenjali. Navstala je kervava vojska, za njo je prišla reakcija, narodi pa so dobili stare butare, novih pravic in svobod pa nobenih. „Slovenec“ ponavlja tudi danes, kar je že večkrat rekel: Madjari in Nemci bodite najpred Avstrijanci, bodite pravični do vseh narodov, potem bomo vsi avstrijski narodi svobodni in srečni. Če pa pojete vedno staro pesem,



bote tudi skusili staro šibo! — Tudi na Moravskem cesarskega manifesta niso dobili v českem jeziku; ljudje so tožili, pa pokazalo se je, da je vlada manifest razposlala tudi v češkem jeziku; čudno torej, da je ljudem le nemški prišel v roke! Kako se je godilo, da smo mi Slovenci na Koroškem manifest dobili le samo po nemški, ne vemo; ali po naših mislih je dolžnost deželne vlade skrbeti, naj se deželanom ne kratijo narodne pravice. Ljudje spolnjujejo svoje dolžnosti do visoke vlade, naj tudi ona dolžnosti svoje spolnjuje do svojih podložnikov. Tako bi ne bilo nobene nezadovoljnosti in nobenega godenjanja, — vse bi bilo pravo in dobro. — Te dni so nam novine naznanjale imena dveh gospodov, ki sta na Koroškem dobila dobre in imenitne službe. Gosp. Brettenkieber je postal knjižničar v Celovcu, gosp. Baumgartner pa tajnik tukajšnje kmetijske družbe. Treba je obema, da znata slovenski; prvi mora poznati slovensko literaturo, da ve za knjižnične potrebne bukev nakupovati, — drugi bo pa hodil po deželi in z našimi slovenskimi kmeti imel veliko opraviti. Pervega je imenovalo c. k. ministerstvo, drugega pa deželni odbor. Ako oba ta gospoda ne znata slovenski, imeli bomo spet nov dokaz, kako se nam spolnjuje cesarska obljuba o narodni ravnopravnosti! — 24. junija je v Celovcu umerla tudi nam Slovenec mila in ljuba Elizabeta baronka Silbernagl. Odpeljali so rajno v Borovlje, kjer sred svojih Slovencev počiva. Ob šestih zvečer 27. t. m. so jo pripeljali iz Celovca na Dobravo, kjer je rajno čakala iz cele rožne doline silno velika truma ljudi. Borovljani in cela okolica so zgubili ženo, ktera je vsem prijazna in ljuba, ubogim pa bila velika dobrotnica in prava mati. Naj v miru počiva! Ker ravno od Borovljan govorim, naj se spet pritožim, zakaj da se našim pridnim in umetnim Borovljancem ne oskrbi kaj dela. Sam presvitli cesar je hvalil Šaslna in Pošingerja, — pa kaj vse to pomaga, ako Borovljanci svojega dela nikamor prodajati ne ne smejo, visoka vlada pa vse, kar potrebuje, dobiva od drugih krajev. Lehko in prav bi bilo, da se to skorej zasuje na bolje!

**Iz spondje Zile.** (Nekaj o slovenščini; bistr. pogorelci.) Kar je „Slovenec“ v svojem 48. listu na strani 191 povedal o Zilskeji dolini, ni menda prišlo vse iz čisto resničnega vira. Res da Zilani za-

stran slovenščine še spijo in tiščijo na nemško plat, pa vendar so Slovenci, kakor so se skazali l. 1863, ko so v št. Mohoru za deželnega poslanca volili gosp. Einspielerja. Da se je marsikomu slovenski duh morebiti spet razkadil, to nanese čas in okoliščine. Od zgorej se za slovenščino ne dela ničesar in ni se za korak premaknilo na bolje. Le sami duhovniki so ostali stanoviti in stojé kot stebri za slovenščino. Zatorej se nam dozdeva, da dopisovalec ni prav po pravici in resnici storil, da je grajal tudi duhovnike. Res je, da g. župnik Kronik kupuje in razširja slovenske bukve, pa to delajo tudi drugi. Postavim: g. Ožgan Fr., župnik v št. Stefanu, razdelil je že veliko slovenskih bukvic, — tudi sedanjí provizor v Blačah, g. Sever Lovre, jih je že razdelil za več kot za 25 gld. Pohvalila sta se zavoljo slovenskega rodoljubja dva posestnika: Isop B. in Milonik C. Res sta oba vneti, poštena rodoljuba, — pa vendar g. Milonik ne ve še prav, čemu da so ljudske šole. Slišal sem praviti, da ni davno, kar je svojim čisto slovenskim otrokom kupil čisto nemške bukve, tudi nemške katekizme; pa g. župnik Ožgan jih jim je spet pobral. Ne vemo, kako da so prebrisani možje in vneti rodoljubi tako abotni, da ne vejo, čemu da so ljudske šole, da se otrok v šoli ne nauči nemškega jezika, da so po vesoljnem svetu ljudske šole v domačem jeziku itd. . . Pa upamo, da se bode tudi to na bolje obrnilo, ko bojo ljudje videli in se prepričali, koliko lepih reči se slovenska mladina nauči v slovenskeji šoli: Vsaka reč ima pač svoj čas! Še to pričakujemo, da si bojo naši slovenski kmetje po Zili naročevali in prebiralí slovenske časnike; nekteri že poskušajo in kaj menite, že gre in gre hitrej, kakor bi si človek ne bil domišljeval. To je tudi žalosten sad naših nemških šol, da naši prvi možje v maternem jeziku še brati ne znajo! Ali to ni sramota in nesreča?! — Da so naši Bistričani zavarovavno družbo „Nuovo“ tako slavno podjali pri tiskarneji pravdi, to nas kaj veseli; vsi smo uboge pogorelce iz celega serca omilovali, da se jim v takej nesreči taka godi! —

**Tik hervaške meje.** F. (Narodno gibanje). Človek bi ne verjel, ko bi ne videl sam, da tukaj na čisto slovenskeji zemlji slovenščina — prelubi in predragi materinski jezik — šteje svojih nasprotnikov in preganjalcev

Kaj je krivo — utegne kdo prašati — da se ravno tukaj narod jako malo briga za blagostanje ljube domovine? Krivi smo temu mi sami. Nekteri gospodarji so namreč prejšnje čase trgovali in še trgujejo sploh. — Vozeči vino in zrnje v Gradec, Ljubljano itd. so si marsikteri grošič prigospodarili in zraven tega se naučili tudi nekaj nemški govoriti. Ljudje, od kterih so dobivali za svoje blago denarja — večidel Nemci — so se jim močno prikupili in tudi njihov jezik jim je jako dopadel. Ti trgovci so postali sčasoma precej premožni pa niso mislili, da jim je lastno domače, slovensko blago premoženje prineslo. Zatorej vedno trdijo, da imajo svoje blagostanje le nemškemu jeziku zahvaliti. Taki precej bogati in za nemščino vneti očetje pošiljajo svoje sinove na Ptuj, v Maribor itd. v ljudske šole, misle, da se bodo otroci ondi v nemškem jeziku popolnoma izurili. Tako izšolani sin, prišedši domu, vedno z očetom nemški govori, mati pa, akoravno ničesar ne razumi, veselo posluša ter se ljubčecu prijazno smehlja, in to jej tako dopada, da tudi svojo hčerko berž pošlje v mesto, da se ondi uči gosposki kuhati, šivati, vezti, nemščine in pa še nekaj, od česar pa uboga, norčava mati nič ne ve!

Starši, ki imajo tako „omikano“ hčer, ne dajo je sinu domačega gospodarja, ampak rajši povabijo — tiča iz tujega loga v svoje gnjezdo. Po tem takem se je sem le nekoliko trgovcev in obrtnikov naselilo, kterim je nemška beseda znamenje večnega zveličanja!

Vsi ti nemški in ponemčeni ptički, če ravno znajo slovenski in tudi poznajo „Novice“, vendar črtijo vse, kar je slovenskega. Prebirajo pa pri polnih časih veliko si prijateljico „Tagespost“ in edinega pametnjaka „Telegrafa“, in se veselja krohotaajo, ako eden izmed teh dveh viteških ljubljencev kako debelo laž o slovenskih stvareh zatrebi. To „Telegraf“ dobro ve in še rajši njim po volji dela; pa ne samo ta dva, ampak tudi slavni „Kikeriki“ je pri njin kaj čislani; on jim je edini modričan, on edini pravičnik, on edina bistra glava na svetu! Drugi časniki jim le služijo za to, da si v nje klobase ali pa sir zavijajo, kedar gredo v gorice ali po gozdih zverino streljat. Poznamo pa iz tega kraja gospodarja, ki ni le samo vnet Slovenec, ampak tudi pameten mož, ki ve dobro vse, kar je narodu potrebno. Ta mož rad prebira

## Besednik.

### ✓ Misli o národnosti in — kdo draži národe?

(Konec.)

Človek se ravna le po glavni postavi, ki jo zapazujemo v celi naravi, če se — spoznaje svojo slabost kot pojedinca — pridruži viši celoti. Tako postane člen ali ud družine, občine, države, národa. Tišči ga stopiti iz ozke meje svoje individualne zavesti, kjer se čuti zapuščen in sam, v veliko kolo tovaršev, s kterimi ga veže enaka osoda, enaki jezik, in tako postane ud više, neumerjoče moralične osebe, ki se po majhni skupni besedici „mi“ svetu naznanja. „Mi Slovani“, „mi Nemci“, „mi Italijani“ zakliče, in s tem „mi“ se polasti mnogo-verstnih zakladov slave, moči, neumerjočnosti od milijonov in milijonov ljudi. Kako reven in ubog je pač človek ki se za gerne v gnjusno sebičnost, se splazi v polževo hišo! Temu nasproti pa kako bogat in velik je oni, ki se vzdigne na oder, na tempelj narodne zavesti! Narodova osoda je tudi njegova osoda, narodova zgodovina,

njegova prihodnost in veliki čini — vse je tudi njegovo. Povsod, kjer se njegov narod skazuje, v cerkvah, zbornicah, razstavenicah, glediščih itd., spreha se kakor v svoji lastini. Mogočno se mu persi širijo, če obišče spominke, ktere je narod iz spoštovanja svojim pervakom postavil, ali če v duhu prehodi slavno polje literature in zgodovine, kjer se bliže čuti blagim pervakom, prededom, bratom.

Glasovi materinskega jezika so duševna trikolora ali zastava, po kteri se ljudje, čeravno jih loči stan ali osebno mnenje, kot po naravi sorodni, kot bratje spoznajo. Kar je evetica, če ji vzameš krasne barve, to je človek, če izdá materinski jezik! Da se mi — pa tudi vsak drug narod — za svoj jezik poganjamo, to ni bedarija, kakor nam — in le nam Slovanom! — nekteri očitajo. More se narod jezika znebiti in še narod ostati? Se li prirojenost tako lahko otrese? More li drevo še rasti, zeleneti, cveteti in sad roditi, če mu odrežeš živne korenine? — Bratje! zatorej glešajmo skerbno narodno drevo, rahljajmo zemljo, prilivajmo, kedar in kjer je suho, obrezujme škodljive izrastke, trebimo ga gosene in — zelenelo, cvetelo in bogat sad obrodilo bode. Nič ne glejmo preveč na one, ki nam očitajo, da narod nad narod hujskamo, da národe dražimo. In ali jih res dražimo? Bog prenesi! Kar mi sebi želimo, to tudi drugim narodom

voščimo. Slovenski narod je polnoleten, on vidi, da že zamore sam na svojih nogah stati, da si more sam pomagati. Po naravi ima vsak človek, tedaj tudi vsak narod (kot družba veliko ljudi) enake pravice in enake dolžnosti. Moč ali sila ne dá pravice, druge podvreči. Slovanski narod tedaj tudi tirja — in tirjati sme — za se pravice, ki mu gredo po naravi. Kdor nam pa teh naravnih pravic ne privošči, nam jih krati, ta nas in naš narod draži. V malem kakor velikem, v privatnem kakor javnem življenju, vsakdo krivico, ki se mu godi, zavrača. Tudi mi Slovani krivico, ki se nam je kot po naravi enako z drugimi narodi pooblaščenim mnogo let godila, zavračamo in tirjamo za se nazaj nam odvzete naravne pravice. Podajali smo bratovsko roko (in jo še podajamo) inim narodom, Madjarom, Nemcem, Italijanom, naj nas za ravnopravne brate spoznajo; oni (vsaj večina njih) nam svojo roko odtegujejo: skazujejo se do nas — dražljive. Tedaj nikar mi ne trósimó med národe razdvoja in sovraštva, nego tisti, ki nam vedno zapreke stavljajo in nas tako silijo, da se moramo za svoje narodno življenje bojevati.

Mi dobro spoznamo, da bode še le tedaj na svetu vladal blagi mir, ko bodo vsi narodi dosegli in mirno vživali svoje pravice, ko si bodo ljudje raznih narodov — kot



„Novice“, in ker ima precej bistro glavo, si tudi mnogo iz njih zapomni ter rad svojim sosedom pripoveduje, kako se kaj po slovenskem svetu godi. Se ve da nemcon takega moža pisano gledajo in mu razne primke natvezajo. Pa ni samo dosti, da je želja teh rogoviležev vse, kar je narodnega, zatreti v svojem gnezdu, ampak tudi po bližnji okolici vleče njihova ostra sapa. Na vsak način se trudijo premožnejše kmete po lastnem kopitu prekrojiti. Ni dolgo, kar je dobil nek izmed teh od svojega brata list pisanega v slovenskem jeziku. Skorej bratu na pismu ni dal odgovora in pa tudi mu je prepovedal za naprej slovenski domu dopisovati.

Duhovstvo je tukaj sicer prav vneto za narodne stvari, ali kaj zamorejo samo nekateri pravicoljubni možje proti toliko naprotnikom? Pa ne obupajmo: Pravica ima svojo moč!

Saj vendar že zdaj niso samo žalostne reči, tudi nekaj veselega imamo pri nas. Po naši okolici že sijejo prijazni žarki čiste ljubezni do domovine. Sredotočje pa, iz katerega se ti žarki izlivajo, je prijazni tržišč Ljutomer, v katerem prebiva oče prve ondašnje slovenske besede v čast sv. Cirila in Metodu; da bi bil on vsem bližnjim v izgled! Slava mu, Bog ga živi!

**Iz nemške lavantinske doline.** H. V. (Še ena besedica o „Novicah“ in zastran mnogokrat omenjene „okrožnice.“) Že stari Gerki so spoznali in izrekli: Veliko omikanost kaže ta, kdor neomikanega ali po eni strani obtesanega prenaša in trpi. Vse po slovanskem svetu obče blagrovane in ljubljene „Novice“ ste nesramno zabavljico, katero so izrekla umazana usta ptujega nevedneža, blagodušno in mirno prenesle. Kar ste storile v 24 letih na gospodarskem, obrtniškem in narodnem polju, znano je vesoljnemu svetu in zapisano v zlate bukve slovenske zgodovine. Da ste to predrzno ogrjevanje tako visokodušno in mirno preterpele, ima vam predrzni ptujec, ki si je morebiti svojo glavo s prazno slamo svojih klasikov nabasal, njih zrn in jedra občne človeške omike pa ni dosegel, le zato hvalo dati, ker ste si prvo človeško omiko — omiko maternega jezika na čelo zapisale. Vendar pri tej priliki ne moremo opustiti, da bi trdega Nemca, ki se s svojimi edino zveličevavnimi klasiki ponaša, ne opomnili Ezopove basni: „Pastirji so ovco zaklali, in so jo drli in žrli. Volk to zagledavši ves

zaučen reče: Kolikošen vriš bi zagnali, ko bi bil jaz to storil!“ — Kolikošen hrup in vriš bi Nemci ali kateri si bodi zagnali, ako bi terd Slovenec sred nemškega ljudstva njih klasike, v katerih tudi mi zdrava zrna od gnjilih in „mazarskih“ razpoznamo, sploh in brez razločka s takim naslovom počastil!! Naj drugi svoje molike molijo, kolikor jim je po volji, — mi pa hočemo s slovensko mladino vred svoje prvake v hvali imeti in visoko čislati kljub vsem protivnikom naše omike.

Kar se večkrat omenjene „okrožnice“ tiče, bi se po naših mislih vsemu prepiru konec storil, ako bi si tisti gospodje, ki se za nemščino poganjajo in jo po sili v slovenske ljudske šole hočejo vrniti, nemških učiteljev, kolikor jim jih je po godu, najeli in jih iz svojo mošnjice plačevali, kakor Nemci svoje „francoske in angleške mojstre“ (slovenskih ni pri njih ni duha ni sluha!) iz svojega žepa plačujejo. Saj nihče ni zoper to, da se otrok, ako mu je v prid, z mladega obeh jezikov navadi. Dmovimo sicer, da bi si deček, kakor stoletne skušnje kažejo, v svoji domovini ali v ljudski šoli ptuj jezik mogel prisvojiti, in zdi se nam, da veliko bolj pametno ravnaajo tisti starši, ki iz tega namena svoje otroke pošiljajo ali med trde Nemce ali med trde Slovence. Dostojne vednosti ptujega jezika se otrok ne iz odra, ampak iz pajaštva nauči in navzame. V šoli se jezik le popraviti da, ne pa naučiti! Kakoga bo pa božec popravljaj, ako ga ne najde pri svojih učencih? Naj bi v tej zadevi posnemali Nemce in druge narode, katerim še na misel ne pride, namesto svojega jezika, ptujega vpeljati v šolo. Ravnopravnost nam je sam cesar zagotovil — absolutizma se je sam cesar odpovedal! (Lepa hvala! Prosimo večkrat kaj).

(Vredn.)

**Iz Tersta.** V (Baron Zanchi; Fioretto; Bonifacio; pol miš-pol tič.) Nam vnetim Slovencem se res žalostno in ostudno pozdeva, kedar se nam pripeti, da vidimo, kako da nekateri naših sorojakov hočejo po vsi sili pačiti svoj jezik s kakim tujim in se sploh obnašati kot protivniki svoje narodnosti. Neizmerno nas pa razveseljuje, kedar po sreči zapazujemo, da se celo tujci v naš narodni jezik po nekakem zaljublajo in jim je v ponos, da ga umejo govoriti. Ravno taci imamo tudi mi tukaj, kakor sem bil že zdavnej drugod nekaj črhnil. V tem je dobro poznati zlasti po-

sestnik v Ketnari blizu Trsta, baron Zanchi (Canki). On se nikakor ne sramuje trditi, da je Slovenec (čeravno ni), rad se pogovarja s Slovenci višega in nižega stanu, in pa tudi prav rad prebira slovenske liste in knjige. To je res lepa in prijetna prikazen! Veselil se bo gotovo, da po odhodu gospoda Jana, bivšega župnika v Ketnari in sedanjega dekana v Dolini, dobí za sosedo ravno takó vrlega Slovence — gospoda župnika Jož. Zorman. Sicer tudi v Rojani poznamo nekega družega posestnika (Italijana) ki se imenuje Fioretto, in se na vsó moč prizadeva dobiti si priloznosti, da se le slovenski pogovarja. Naš srenjski nasvetnik ali tako imenovani referent cerkvenih in šolskih zadevah, gospod Bonifacio (Italijan iz Pirana), ima tudi prav rad slovenščino in se vedno vadi v njej. Škoda je le, da si ta gospod ni zmirom in v vsem prav dosleden, kar se tiče podpore slovenstva, za katero ima pač po svojem stanu in po svoji službi tako lepo in ugodno priliko. On tudi rad bere slovenske liste in knjige, se rad pogovarja slovenski, in zelo obžaluje, da si Slovenci in Slovenke tukajšnje okolice tu in tam pačijo svojo narodno obleko, in je vendar — ob enem po nekakem pri tem preveč hladnokrven, da so v omenjeni okolici narodne, to je slovenske šole (kterim je nadpis žalibog še zmirom italijanski!) le v nekaterih krajih, da pa otroci iz drugih hodijo v italijanske šole, kakor da bi bili italijanskega naroda. Pa kaj prinašajo domú iz mesta, kjer so te italijanske šole? Nič ali pa kako ognjusno in grdo italijansko pesem ki jo tam slišijo. Hodé oni dan po kadinskem hribu nad mestom proti jutrovi strani slišim v neki daljini dva fantiča prepevati, ktera, čeravno oblečena, kakor so otroci mestnih tovarnikov ali fakinov, sem imel za Slovence, kar sta tudi v resnici. „Od kod sta?“ ju poprašam. „Tle z Vrha (v Kadini).“ Al hodita morda v šolo?“ prašam ju dalje. „Čija.“ „Pa kam?“ „Ci ča v laško šulo na Akvedoto.“ Lepo je to, sem si mislil. Pa kaj sta neki pela? Ravno take ognjusne pesmi! Temu pravim jaz pol miš pol tič, ker v nekih krajih hodijo otroci v slovenske v drugih pa v italijanske šole pod eno in isto srenjsko gosposko!

## Baron Gablenz.

Ludvik baron Gablenz je bil rojen v Draždanah na Saksonskem 18. junija l. 1814. Po dokončanih vojaških šolah podal se je na Avstrijsko, kjer je stopil v vojaško službo in služil deloma pri pešcih deloma pri konjiki. L. 1848 postal je konjiški stotnik (ritmojster) in se vojskoval pod Radckijem na Laškem. L. 1849 se je udeleževal kot podpolkovnik 49 bojev. Povsod se je obnašal hrabro in nekatere kratí bil je tudi ranjen. V laški vojski l. 1859 se je bojeval pri Magenti in Solferini. L. 1863 je postal dvorni svetnik in maršal-lajtenant, in izročeno mu je bilo poveljstvo avstrijske armade v vojski zoper Dance. Po vojski pa, ko ste si Avstrija in Prusija premagane dežele razdelile, ostal je kot cesarski poglavar na Holštinskem, kjer je bival do 12. t. m. Ta dan pa je zapustil svojo vojno Holštinsko ter se podal, umaknivši se pruski sili, čez Altono na Hanoveransko in potem domu. Zdaj pa je pri severni armadi poveljnik 10. armadinega oddelka.

sosedje, nikar nas Slovencev vedno ne napadajte in ne žalite! Mi smo miroljubni, to dobro znate in ste sami že večkrat izustili. Mi vam vaših naravnih pravic ne bomo kratili! Kedar se bode vam krivica godila, tedaj se oglasite, tako pa ne pozabite, kar vam pové slavni Herder: „Unter allen Stolzen“, tako piše, „halte ich den Nationalstolzen für den grössten Narren . . . Lasset uns, so viel wir können, zur Ehre der Nation beitragen; auch vertheidigen sollen wir sie, wo man ihr Unrecht thut; sie aber ex professo preisen, das halte ich für einen Selbststruhm ohne Wirkung.“ \*) Zatorej vsakemu svoje, vsaki po svojem, vsi skupaj pa v duhu človečnosti!

Pri Bekštajnu 20. junija 1866.

Ferd. Vigele.

\*) „Med vsemi prevzetneži imam tistega, ki se ponaša s svojo narodnostjo, ali pa s svojim rojstvom ali plemstvom, za največjega norca . . . Naj da vsi, kolikor premoremo, delamo svojemu narodu na čest; tudi braniti je treba svoj narod, kjer se mu dela krivica; ako ga pa kdo „ex professo“ to je po sili in nalašč hvali, to se nam dozdeva samosvoje hvalisanje brez sadu.“

udje človečanstva — prijazno v roke segali. Mi Slovani preserčno želimo, da bi kmalo napočil ta čas; zatorej voščimo vsakemu svoje in smo — federalisti. Pa žalibože, kje je morda še ovi čas?!

Ljudje raznih ver se ne pikajo več. Katoličani sedé s protestanti, mohamedanci z židovi krog ene mize, jedó iz ene sklede in med njimi ni prepira; v miru živé eden zraven drugega — vsak po svojem. Kaj neki bi se tudi narodi ne mogli po tem pravilu — da eden drugega pri miru pusti — ravnati?! Jenjale so križanske vojske in gromade; zakaj bi se ne mogel med narodi prepri končati?!

Dokler ta čas ne napoči, prazne so tudi vse sanjarije o svobodi. Kako more tisti, ki hoče druge vklenjene imeti, nad drugimi gospodovati, v resnici svobode želeči? Ali ni tak sam najnižji rob ali hlapec svojih strast? Bili bila to hvalisana „kultura“ in človečnost? Ali tako sanjanje o svobodi le za en sam narod ni podobno človeku, ki Boga prosi, naj pusti dež „samo“ na njegovo polje rositi, in solnce le na njegovo njivo sijati? Oj narodi, vendar enkrat spreglejte, da ste vsi ravnopravni bratje na svetu, voščite in pustite eden drugemu, kar je tudi vam drago, kakor On, nas vseh stvarnik, pusti solnce po celi zemlji sijati, in dežek povsod rositi! Posebno pa vi Nemci, naši



## Severno bojišče.

Ravno zdaj, ko to pišemo (27. zvečer), slišimo z neizrekljivim veseljem preveselo novico, ki jo telegraf v temni noči po svetu naznanja, to namreč, da je tudi Benedek ta dan Pruse na Českem blizu Unčeva, Pardubic in Nahoda popolnoma potolkel in zmagal. Natančniša naznanila sledé proti koncu. Zdaj tedaj so Prusi zvedeli, kje je Benedek s svojo junaško armado. Do zdaj namreč so ga neki povsod zelo skerbno iskali pa nikjer najti mogli. Tedaj tudi ni bilo večega boja.

Le naše pa pruske prednje straže so se semtertje spoprijele, kjer se jih je nekaj malega vjelo, nekaj pa ranilo in pobilo. Prusi so pač lahko na vso sapo Saksonsko, Hanoveransko, obe Hesiji itd. posedli in se tudi že več mest na Českem polastili, požigaščin in davščin nakladali, ker so imeli vsa pota odperta. Da se jim res Benedek ni do zdaj ondi nikjer v bran postavil bil, to, piše „Militär-Ztg.“ storil je iz važnih političnih nagibov. — Srednje in male nemške države se niso namreč nadjale vojske in so bile tako rekoč od nje prehvapene, južne države pa se še celo niso mogle braniti in varovati, — zategadel ni bilo moč na Saksonsko mahnuti in Pruse prehiteti. — Te besede veljavnega vojaškega lista so kaj važne in nam z malo besedami res veliko povedó! — Časniki pišejo, da so se Prusi svojih „slavnih“ zmag jako veselili in Bog vej kaj vse nanje stavili, ali za naprej bo druga pela, ko jih je začel enkrat Benedek navijati. Saksonska terdnjava Kamenec (Königstein) bi bila za nje tudi kaj zelo važna, pa do zdaj so jo neki še le obsestati začeli, zatorej se tudi niso v Draždanih nič kaj posebno varne čutili in so jo tedaj do malega vsi proti Šleziji pobasali.

Zdaj pa pogledjmo važnije novice, ki so nam jih telegrami te dni iz severnih krajev donašali. — Prusi so 22. j. pri Kohlge na Česko stopili. Tu so se ob 10. zvečer prednje straže spoprijele. Padli so 4 Prusi, en husar od naših pa je bil hudo ranjen. Ravno tak boj je bil pri Freiwaldu, kjer so 4 Pruse vjeli. 22. j. so posedli Prusi Rumburk, Hainspach, Šluknovo, česko Lipo, itd. Povsod so nekaj časa poprej bojna naznanila oddajali. — Parci so 23. j. prišli v Plauen na Saksonskem in so bili navdušeno sprejeti. — Od hanoveranske armade pa se govori, da se je neki Prusom vdala. Ali je to res, ali ne, mora se kmalo zvedeti. — 24. j. so Prusi priderli v Liberec ali Reichenberk. To mesto je za Prago največe na Českem in šteje blizu 20.000 prebivalcev ter je, kar obertnijo zadeva, prvo mesto. Tudi tu so se na več krajih prednje straže vdarile, kjer jih je na obeh straneh več ali manj padlo. Da je povsod med prebivalci velik strah, razumé se samo ob sebi, zlasti ker Prusi zares prav sovražno ravnaajo, ljudém živino in drugo blago jemljó in kar veliko požigavščine (Brandschatungen) nakladajo (Tako so naložili davka v č. Lipi 18.000 hlebov kruha in 800 centov sena, v Liberci pa 1 milijon v denarjih!), razun tega da podirajo mostove, železnice in telegrafe, da je groza slišati. To je res Bismarkova politika: „Moč in sila več velja kot pravica!“ Pa že je dan maščevanja napočil! — Oswiecim na gališko — pruski meji so Prusi 24. j. prišli z 2 batalijonoma pešcev in 2 oddelkoma konjnikov, pa po hudem boju so spet odšli ter pustili 8 mrtvih in več ranjenih. — V Bogumin (Oderberg) je prišlo 22. zjutraj 60 m. pod poveljstvom nekega ritmojstra Heidebranda. Le-ti so poderli — pravi junaci! — železnico in telegraf, potem pa so plenili in ropali, kar se je dalo! Tako znajo „omikani“ Prusi! — 23. j. so se tudi jeli pomikovati čez mejo proti Švadovici in terdnjavi Jožefovi (Josephstadt), da bi se

pred vsem polastili ondotne železnice. Tu pa se jim je najberže zagromelo: Stoj!

Od 25. naprej se le poroča, da jo Prusi v vedno večih trumah na Česko mahajo, in sicer iz Zgorela (Görlitz) čez Liberec, kjer jih je neki okoli 60.000, in iz Nise čez Freiwaldau. Prusi se tedaj hočejo po vsaki ceni z našimi na česki zemlji vdariti. Boji so med prednjimi stražami zmiraj bolj pogostoma, in to nam kaže, da si bote obé armadi skorej nasproti stali in se v velikem boju poskusili, — kar se je 27. j. tudi res že zgodilo. Pervi telegram, ki smo ga brali ta dan zvečer, naznanjal je važno novico, da so bili Prusi popolnoma zmagani, takole: „27. ob 10. zjutraj se je vnel boj med mestoma Unčevim (Neustadt) in Nahodom. Topovi grome. Pruse so pri Skalici nazaj zapodili. Zvečer ob 6.: Prusi so popolnoma premagani in beže pustivši na bojišču veliko mrtvih in ranjenih.“ — Drugi telegram, ki se je naznanil 28. dopoldne in ga je Benedek sam vojaškemu ministru 27. j. ob 8. zvečer na Dunaj poslal, nam pové veliko manj in se glasi takole: 6. armadin oddelek so prijeli Prusi na poti iz Opočne proti Skalici iz gričev Visokovo in sv. Vacslava danes zjutraj o 1/2 9. Po 3 1/2 ure dolgem boju se je ta oddelek zmagonosno polastil obeh hribov. Opoldne so Prusi naše še z večjo močjo zopet zgrabili, ali ogenj topniške rezerve jih je nazaj zasmobil, in tako se je mogel 6. oddelek zopet pri Skalici razpostaviti.“ — Ta telegram nam tedaj veliko manj nego prvi naznanja; pri vsem tem se pa vendar gotovo nadjamo, da bode Benedek Pruse dobro nasekal.

## Južno bojišče.

Viktor Emanuel ima tedaj že svojo Solferino! 24. j., ravno na kresni dan, so ga naši pri Kustoci blizu Verone, kjer je bil 24. in 25. julija l. 1848 tudi silen boj, popolnoma premagali in čez reko Minčijo nazaj pahnili. Da so se morali res silno pretepati, vidi se lahko iz tega, ker je boj trajal celih 14 ur. Laška armada s tremi oddelki gen. Duranda, Cucchiarija in della Rocca s blizu 123.000 m. je že pred ta dan vse višine okoli Kustoce posedla ter jo mislila pod Verono čez reko Adižo vdariti in se potem niže spodaj s 4. oddelkom gen. Cialdini-ja ki jo je namerjal pri Poleselli čez r. Pad mahnuti, zediniti in mesto Padvo naskočiti. Ali junaška naša armada jim je ta dan vse pokazala ter jih tako zelo okresala, da bodo beržkone že nekaj časa dosti imeli. Že to, kar se je do zdaj zvedelo, kaže nam, da je sovražnik res hudo tepen bil. Pervi je moral mahoma nazaj, od koder je prišel, drugi so vjeli naši okoli 4000 mož (razun silno veliko ranjenih) ter se polastili 14 topov in veliko robe, ki jo je sovražnik na bojišču pustiti moral. Ranjen je tudi princ Amadej in več družih generalov. Naši pa niso zgubili nijednega topa (kanone), in kakor uradno naznanilo pove, vrača se jih še vedno veliko nazaj, od katerih so mislili, da so že zgubljeni. Zmaga tedaj ne bo tako drago odkupljena, kakor se je od začetka mislilo, dasiravno jih je gotovo tudi veliko ali ubitih ali ranjenih, ker je bil boj tako hud. Neko sporočilo v „Triest. Ztg.“ pravi, da je na obeh straneh ubitih in ranjenih bilo okoli 25.000 m., kar bi bilo res veliko število. Cesar sam je dal berž junaški armadi serčno hvalo izreči, in poveljnik-nadvojvoda je to osebno naznanjal junakom v posameznih tabrih ali logarjih. Vse je bilo navdušeno. Mi jim tudi iz serca kličemo: Slava! Slava! — Dalje se od onot poroča, da ces. ladjevje obdaja in zapira v zalivu „Solo“ na gardskem jezeru laško, ki je pa še pri miru. 23. in 25. j. so jo vdarila posamezna kardela čez hribe (Stilfserjoch in Tonale) na Laško in so za-

podila sovražnikove prednje straže, t. j. Garibaldovce, 26. j. so posedli naši „Ponte di legno.“ V tako imenovani „Judicariji“ (na južno-tiroljski meji) so naši s tiroljskimi strelci vred zapodili po hudem boju laške prostovoljce nazaj. Tu je padel stotnik Ružička od 11. polka pešcev; drugih pa se pogreša 24 m., med njimi je 7 deželnih strelcev.

✓ Od našega polka Marojčičevega zvečemo te le resnične dogodbe: Pri Kustoci so bili prvi trije batalijoni v ognju in so prav za prav vzeli Kustoco. Dobili so 6 topov ali kanon. Od oficirjev ni nobeden padel, težko ranjeni so stotnik Šluet, nadlajtnant Hann in Klimbacher; lahko ranjen je Kropivnik in Auerberger. Mrtvih ali ranjenih je 130; izmed kadetov je padel Rutner mlajši. 4. batalijon je tedaj stal bolj proti severju proti Peskieri in tedaj ni prišel v ogenj. — Od naših je bilo vseh skupaj v boju le 50—55.000 m.

## Razne novice.

\* V Beligrad so dobili nedavno 50.000 pušek iz Hamburga, črnogorski vojaki pa 20.000 patrón. — Nekam že to tudi meri!

\* Saksonski okraj Rychnov z 38.000 prebivalci je moral oni dan Prusom davščine dati: 4500 ₰ kruha, 16.875 ₰ mesa, 22.500 ₰ sočivja, 5625 ₰ pšena, 4500 ₰ rajža, 6700 ₰ krompirja, 33.500 ₰ kave, 8000 ₰ sena, 9450 ₰ slame, 33.500 ₰ ovsu, 225.000 cigár, itd. — Tako znajo Prusi!

\* Iz Idrije se vesela novica čuje, da so pravila za čitalnico že narejena in da tedaj kmalo stopi čitalnica na beli dan.

\* Ljubljanska čitalnica je izročila 50 gld. gospém, ki od hiše do hiše nabirajo milodarov za ranjene vojake, — hranilnica pa 500 gld.

\* Šole v Ljubljani se končajo 15. julija.

\* (Velika terta.) Cital sem v „Slovincu“ št. 48, „da se v nogradu hervaškega posestnika Genericha v Draganiču nahaja stara trta, na kateri je bilo pretečeno leto 400 grozdov.“ Morem i jaz „Slovincu“ obznaniti, da tudi pri nas v Veprinski plovni v Istri se nič manjša terta ne nahaja; je pa v Ičići tik ceste, ki pelje v Lovran, na zemljišču M. č. g. plovana Slavomir-a Bačić-a terta, ktera vsako leto do 5 špodov dobraga vina daje — t. j. 6. veder in pol. — Ovo leto, ako da Bog, ga bo pa do 7 veder; tako lepo do sedaj kaže.

## Najnovije.

27. j. so bili Prusi ali Prajsi na 3 krajih tepeni, in sicer pri Gradišču Mnihovem in Podolu, pri Nahodu in Skalici in pri Oswiecimu. Na prvih dveh krajih je Benedek Pruse prijel, ker so se namerjali na Českem zediniti, pri zadnjem pa so napadli Prusi naše. Boj je bil povsod hud in je dolgo trajal. Ubitih in ranjenih je neki veliko. Na Česko jih je neki že priderlo več ko 200.000 Prusov. Natančniša naznanila prihodnjič.

## Dunajska borsa 28. junija 1866.

|                  |        |
|------------------|--------|
| 5% metalike      | 60.—   |
| 5% nacional      | 64.—   |
| 1860 derž. posoj | 77.—   |
| Bankine akcije   | 728.—  |
| Kreditne         | 142.80 |
| London           | 126.50 |
| Novi zlati       | 6.05   |
| Srebro           | 125.50 |